

2. Проект документу для громадського обговорення від 07 червня 2012 р. «Оновлення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р. URL: <http://energetyka.com.ua/normatyvna-baza/384-energetichna-strategiya-ukrajini-na-period-do-2030-roku>. (дата звернення: 19.11.2022)

3. Шендерович В. Атомна енергетика України: Часу для суб'єктивних оцінок не залишилося. Укрінформ. 2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2406172-tomna-energetika-ukraini-casu-dla-subektivnih-ocinok-ne-zalislilo.html> (дата звернення: 19.11.2022)

4. Бобро Д. Г. Диверсифікація постачань ядерного палива в контексті енергетичної незалежності держави. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1735/> (дата звернення: 19.11.2022)

5. Власенко М. І. Про перспективи спорудження модульних реакторів. ВП «НТЦ» ДП «НАЕК «Енергоатом». 2018. URL: http://www.energoatom.kiev.ua/files/file/05_vlasenko.pdf (дата звернення: 19.11.2022)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-26>

АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У СФЕРІ МЕЖУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Романюк Ольга Олегівна

*студентка юридичного факультету ОР «Магістр» II року навчання
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Для здійснення дослідження даної теми, необхідно проаналізувати поняття «межування земель», звертаючи увагу на законодавство України на предмет дефініції.

Земельна ділянка як об'єкт земельних правовідносин не матиме повної характеристики, якщо її межі не будуть встановлені. Про це свідчить і земельне законодавство, бо формування земельної ділянки законодавець нерозривно пов'язує з визначенням її площі, встановленням меж та внесенням інформації про неї до Державного земельного кадастру (Стаття 79¹ Земельного кодексу України).

У науковій літературі межею земельної ділянки запропоновано вважати сукупність ліній, що утворює замкнений простір і розмежовує земельні ділянки [4, с. 265]. Науковці зазначають, що межа земельної ділянки як одна з її ознак – це визначена в документації (планах) лінія

певної величини, з допомогою якої відокремлюються земельні ділянки одна від одної або від інших природних об'єктів.

Механізм встановлення (відновлення) меж земельних ділянок визначено Земельним кодексом України, Законом України «Про землеустрій».

Межування земель, відповідно до ст. 1 Закону України «Про землеустрій» (дане положення втратило чинність) визначається як комплекс робіт із встановлення чи відновлення в натурі (на місцевості) меж адміністративно-територіальних одиниць, меж земельних ділянок власників, землекористувачів, у тому числі орендарів, із закріпленням їх межовими знаками встановленого зразка.

У межах усієї сукупності земельних спорів окрему самостійну групу становлять межові спори. Об'єднуючим фактором, який свідчить, що межові спори належать до категорії земельних, виступає те, що ці спори, як і інші, є спорами про право, які виникають у межах спірних матеріальних правовідносинах. Водночас ознакою, яка дозволяє виокремити межові спори в самостійну групу, є підстава, а нею виступають межі земельної ділянки (земельних ділянок).

В Україні наявна наступна правова проблема – внаслідок швидкої приватизації земельних ділянок мають місце непоодинокі випадки, коли приватизовані громадянами України земельні ділянки накладаються одна на одну, «заходять» на дороги і т.д. громадяни вимушені звертатись до уповноважених органів з метою захисту своїх порушених прав у процесі вирішення конкретних межових спорів. У більшості випадків наявність взаємного перетину земельних ділянок зумовлена помилками під час виконання робіт із землеустрою, зокрема, через неправильне визначення координат поворотних точок меж земельної ділянки.

Складність справ, у яких спір виник у зв'язку з накладанням меж земельних ділянок полягає у тому, що у кожного із власників земельних ділянок, межі яких накладаються, є докази належності їм цих земельних ділянок із зазначенням їхньої площі.

Обрання належного способу захисту при вирішенні спорів щодо накладання земельних ділянок залежить від конкретної ситуації. Здійснивши аналіз судової практики, варто вказати, що залежно від ситуації, належними способами захисту порушеного права можуть бути вимоги до суду: визнати незаконним та скасувати рішення органу місцевого самоврядування чи органів виконавчої влади, яким передано спірну земельну ділянку у приватну власність; визнати незаконним державний акт на право власності на земельну ділянку.

Найбільш поширеним способом вирішення таких спорів у судовій практиці є визнання недійсним та скасування рішення органів місцевого самоврядування або органів виконавчої влади про передачу земельної ділянки у власність.

Логіка такого способу вирішення спору щодо «накладення» земельних ділянок полягає у тому, що дві земельні ділянки, межі яких накладаються, були передані у власність рішенням, як правило, сільських, селищних, міських рад. Нерідко рішення про передачу однієї земельної ділянки прийнято раніше. Приймати рішення про передачу у власність земельної ділянки другому власнику сільська, селищна, міська рада мала право лише після викупу частини земельної ділянки, яка накладається, у першого власника. Не проведення процедури викупу земельної ділянки у першого власника є підставою для висновку про те, що рішення про передачу у власність земельної ділянки, яке було прийняте другим, є незаконним і підлягає скасуванню[3].

Правовим підґрунтям для такого підходу є те, що прийняття другого із зазначених вище рішень означає припинення права власності на частину земельної ділянки першого власника. Частина 5 статті 41 Конституції України дозволяє примусове припинення права власності лише як виняток з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього та повного відшкодування їхньої вартості. Такі ж положення закріплені і у Земельному кодексі України (далі – ЗКУ): зокрема, стаття 140 ЗКУ закріплює вичерпний перелік підстав припинення права власності і не дозволяє припинити право власності лише на підставі рішення сільської, селищної, міської ради. У зв'язку з цим друге рішення про передачу земельної ділянки у власність суперечитиме положенням частини 5 статті 41 Конституції України та статті 140 ЗКУ і, як наслідок, може бути визнаним недійсним і бути скасованим у судовому порядку.

Варто звернути увагу на правовий висновок у постанові Верховного Суду від 31 серпня 2022 року по справі № 191/4018/18 про визнання незаконним та скасування рішення селищної ради, визнання незаконним та скасування державного акта на право постійного користування земельною ділянкою.

Як встановили суди під час формування земельної ділянки з кадастровим номером 1224855300:02:003:0046 (яка перебуває у постійному користуванні АТ «Українська залізниця») не було враховано межі земельної ділянки, що розташована на АДРЕСА_1, площею 0,1140 га (яка належить на праві власності позивачу), що в результаті спричинило порушення права власності позивача.

За таких обставин, колегія суддів Верховного Суду вважає, що суди першої та апеляційної інстанцій дійшли правильного висновку про наявність підстав для задоволення позовних вимог та ухвалили обґрунтоване рішення, яке відповідає вимогам закону.

Подібний висновок щодо захисту прав позивача, порушеного внаслідок накладення земельних ділянок, шляхом визнання недійсними

рішення сільської ради, державного акта на право власності на земельну ділянку і скасування його державної реєстрації наведено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 15 січня 2020 року у справі № 540/861/16-ц (провадження № 14-660ц19).

Власник земельної ділянки може вимагати усунення порушення його права власності на цю ділянку, зокрема, оспороюючи відповідні рішення органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, договори або інші правочини (постанови Великої Палати Верховного Суду від 12 червня 2019 року у справі № 487/10128/14-ц (пункт 143), від 11 вересня 2019 року у справі № 487/10132/14-ц (пункт 99), від 07 квітня 2020 року у справі № 372/1684/14-ц (пункт 46)).

Натомість Т.О. Третяк вважає, що вирішення спору про накладання земельної ділянки шляхом визнання недійсним рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у власність та його скасування, є неприйнятним. Накладання меж зумовлено тим, що мали місце помилки при встановленні меж у проектах землеустрою щодо відведення обох земельних ділянок, межі яких перетинаються. У зв'язку з цим покладання негативних наслідків неправильного визначення координат обох земельних ділянок на власника однієї земельної ділянки було б несправедливим [3].

Аналізуючи вище зазначені тези, доцільно звернути увагу на основоположний принцип – «належного урядування», що є вкрай важливим для розбудови правової держави. Скасування помилково наданого права на майно принцип «належного урядування» може не лише покласти на державні органи обов'язок діяти невідкладно, виправляючи свою помилку (наприклад, рішення у справі «Москаль проти Польщі» (Moskal v. Poland), пункту 69), а й потребувати виплати відповідної компенсації чи іншого виду належного відшкодування колишньому добросовісному власникові (зазначені вище рішення у справах «Пінкова та Пінк проти Чеської Республіки» (Pincova and Pine v. the Czech Republic), пункт 53 та «Тошкуце та інші проти Румунії» (Toscuta and Others v. Romania), пункт 38).

Література:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин: Закон України № 1423-IX від 28.04.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 1423-IX.
3. Третяк Т.О. Добросусідство в земельному праві України : монографія / Т. О. Третяк. К. : Алерта, 2019. 368 с.

4. Лейба Л. В. Правове регулювання вирішення земельних спорів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2005. С. 163.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-277-0-27>

КОДИФІКАЦІЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Савченко Дмитро Сергійович

студент IV курсу

*Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

«Ринок землі», «агробізнес», «органічна продукція», «оренда землі» – ці та багато інших термінів щодня можна зустріти на офіційних сайтах, у новинах та на сторінках державних органів та у соціальних мережах. Навіть цей незначний факт може свідчити про те, що аграрні правовідносини в Україні є динамічними, оскільки вони постійно розвиваються та зазнають значних змін. Саме природа цих сільськогосподарських відносин породжує потребу в вдосконаленні законодавства для їх регулювання.

Питання реформування аграрного законодавства актуальне не лише для України, а й для багатьох інших країн світу. Тому дослідженню даної проблеми приділяється увага значної кількості вчених. Такими науковцями є: Алексєєв С.С., Гетьман Є.А., Жушман Є.П., Брінцов А.І., Беззуб І.В., Єрмоленко В.М., Статівка А.М. та інші.

Неодноразова земельна реформа в нашій країні призвела до посилення законодавчої діяльності державних органів, що призвело до постійного розширення законодавчої бази регулювання земельних правовідносин. Кожен нормативно-правовий акт спрямований на сприяння та регулювання відносин між суб'єктами в аграрній сфері, але вони надто численні та несистематизовані, що унеможливило чітке приведення аграрних відносин до правових норм. Крім того, можливі неузгодженості між нормами різних законодавчих актів, що регулюють земельні відносини у тій чи іншій сфері, що свідчатиме про їхню неякісність. Саме з цих причин аграрне законодавство в Україні потребує вдосконалення.